

УДК 811.161.2'243:378.147:37.02
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-2.16>

Т. В. Михайлова

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Статтю присвячено проблемам, що виникають під час навчання іноземних студентів української професійної термінології. Актуальність дослідження зумовлена потребою виявлення і подолання труднощів навчання іноземних студентів архітектурно-будівельної термінології. Мета статті – описати проблеми викладання української термінології архітектури й будівництва іноземним студентам і запропонувати шляхи їх розв'язання.

Процес вивчення термінології відбувається у три етапи: репрезентація термінів, виконання вправ для засвоєння термінів, моделювання професійних ситуацій для навчання професійного мовлення. На першому етапі важлива семантизація термінів для їх розуміння і правильного вживання. Ефективні такі способи семантизації термінів, як наведення дефініцій, використання синонімів і антонімів, візуалізація, морфемний і словотворчий аналізи, приклади функціонування термінів у словосполученнях, перекладання.

На другому етапі навчання іноземців термінології потрібно забезпечити навчальний процес сучасною фаховою лексикою та спеціальними текстами, дібраними за визначеними критеріями.

На третьому етапі варто моделювати розмовні професійні ситуації: «замовник – архітектор», «замовник – будівельник», «архітектор – будівельник». Виявлено, що за таких умов студенти можуть навчитися формулювати фахові висловлювання українською мовою, дотримуватися норм літературної мови, обґрунтовувати власну думку, тобто відбуватиметься формування комунікативної термінологічної компетентності. Викладачі мови й викладачі спеціальних дисциплін мають взаємодіяти, узгоджувати кількість і склад термінів, що вивчаються, усувати розбіжності в поясненні їхніх значень.

Серед шляхів покращення навчання іноземців української термінології запропоновано в подальшому активно використовувати інноваційні педагогічні технології, укладати тлумачні термінологічні словники й навчальні посібники з текстами для кожної конкретної спеціальності, проводити більше українськомовних позааудиторних наукових заходів, використовувати інтернет-ресурси, розвивати дистанційне навчання тощо.

Ключові слова: українська мова як іноземна, проблеми навчання іноземних студентів, термін, семантизація лексики, комунікативна компетентність.

Постановка проблеми. Навчання іноземців української мови у вишах – це порівняно молодий напрям у методиці викладання мови, хоча варто відзначити деякі успіхи в його розбудові. Тому науковці приділяють значну увагу розроблянню великої кількості проблем, а особливо – вирішенню важливого питання про пошуки ефективних способів навчання іноземних студентів національної спеціальної лексики, що полегшить їм процес оволодіння професією. Отже, *актуальність* дослідження зумовлена потребою виявлення труднощів навчання іноземних студентів української архітектурної і будівельної термінології та з'ясування шляхів удосконалення цього освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості навчання іноземних студентів української мови, зокрема термінології, досліджують Л. Боднарюк, Н. Дейниченко, З. Куньч, М. Левіна, Н. Литвиненко, І. Процик, Л. Селіверстова, А. Тимченко, О. Тростинська, Н. Ушакова, Г. Хирівська й ін., які одноставно стверджують, що професійне

мовлення фахівця будь-якої сфери діяльності залежить від сформованості його словникового (і термінологічного) запасу, а опанування спеціальної лексики є необхідним складником у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця, оскільки термінологія наукового стилю є водночас засобом здобуття галузевих знань.

Проте під час навчання іноземних студентів української мови постає безліч проблем. Так, дослідниця З. Куньч виокремлює чотири проблеми у процесі засвоєння студентами-іноземцями української термінології: 1) відсутність української спеціальної лексики під час повсякденної комунікації іноземців в українськомовному середовищі, оскільки вживають терміни переважно в науковому мовленні, яке ці студенти мають лише в аудиторії; 2) недостатня усталеність і впорядкованість деяких національних терміносистем; 3) розбіжності пояснення значень одиниць професійної лексики під час занять з української мови як іноземної та спеціальних дисциплін викладачами-філологами й фахівцями технічних

галузей; 4) ознайомлення іноземців із професійним жаргоном під час виробничої практики, який заважає опануванню нормативної термінології [6, с. 198–199]. Ми погоджуємося з дослідницею, що це серйозні проблеми, які потребують урахування й обов'язкового розв'язання під час викладання, однак уважаємо, що насправді проблем у навчанні іноземців основ уживання термінологічної лексики набагато більше.

Мета статті – описати проблеми навчання іноземних студентів української архітектурно-будівельної термінології й окреслити шляхи їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Професійне навчання передбачає формування вмінь використання української мови як засобу систематичного розширення власних фахових знань і навичок. Професійна комунікативна компетентність формується шляхом поповнення словникового запасу іноземних студентів новими термінологічними одиницями в результаті систематичної праці з фаховими текстами, насиченими галузевою термінологією. Процес навчання термінологічної лексики зазвичай має три етапи (відповідно до етапів формування вмінь і навичок):

1) уведення термінів: ознайомлення із планом вираження й планом змісту фахової лексики, тобто презентація, звернення уваги на вимову й правопис термінів, їх семантизація, словотворчий аналіз, приклади вживання для впізнання й розуміння термінів (сполучуваність з іншими термінами);

2) підготовчі (мовні) вправи для запам'ятовування студентами термінів: обирання визначення серед кількох варіантів або формулювання таких визначень, праця із професійною лексикою в текстах та ін.;

3) вправи для тренування щодо вживання термінів у мовленнєвих ситуаціях (моделювання можливих професійних обставин, за яких студенти відпрацьовують навички автоматичного вживання термінів в усному й писемному мовленні) [9, с. 24]. Ми погоджуємося з ученими, які твердять, що моделювання можливих професійних ситуацій спілкування (отже, багаторазове повторювання термінологічних одиниць у різних граматичних формах протягом заняття) допомагає засвоювати терміни й формувати іншомовну комунікативну компетентність [9, с. 24]. Тут варто звернути увагу на те, що студенти певного профілю навчання повинні опановувати не тільки лексику свого фаху, але й терміни загальнонаукові, суміжних наук, а також удосконалювати навички граматичного оформлення термінів і вживання їх у мовленні та, звісно, поглиблювати знання загальнонавчальної лексики.

Труднощі, пов'язані з викладанням української термінології іноземцям, є на всіх цих етапах,

тому до вищезгаданих З. Куньч [6] варто додати й інші, не менш суттєві проблеми викладання професійної лексики. Так, *проблемою*, наприклад, є *правильна семантизація термінів* на заняттях з української як іноземної на першому – четвертому курсах. Навчаючи спеціальної лексики, викладач повинен мати уявлення про специфіку термінологічного матеріалу (бути обізнаним із фаховою інформацією), уміти безпомилково ввести терміни у професійне мовлення за допомогою ефективних методичних прийомів, яким, зокрема, є наведення дефініції, що вказує на найближче родове поняття та суттєву відмітну ознаку: *ущільнення ґрунтів – «штучне підвищення щільності ґрунтів зменшенням об'єму порожнин у них без докорінного зміння фізико-хімічного стану ґрунту»* [13, с. 199]. Однак, подаючи визначення фахового поняття, варто враховувати рівень професійної підготовки іноземних студентів і рівень володіння спеціальною лексикою, поданою в дефініції. Можна також описати певне поняття за допомогою конструкцій, що вказують на кваліфікацію явища (предмета), призначення, склад, належність до класу, сферу застосування тощо.

Варто звернути увагу на те, що технічна терміносистема – це сукупність ієрархічно організованих термінів, оскільки найяскравішим свідченням системності будь-якої терміносистеми є наявність в її сфері гіперо-гіпонімічних (родових) відношень. Якщо студенти уявлятимуть ієрархію фахових понять, це сприятиме ефективному запам'ятовуванню відповідних термінів: *за архітектурно-конструктивними ознаками промислові будівлі поділяють на одноповерхові, багатоповерхові й змішаної поверховості; одноповерхові будівлі залежно від кількості прогонів можуть бути одно- й багатопрогонними* [5; 10]. Уважаємо, що треба впорядкувати терміни відповідно до умов і цілей навчання, установити ієрархічні (гіперо-гіпонімічні) відношення між цими одиницями, оскільки викладання мови та вироблення навичок користування нею потребують не тільки виявлення лексичного навчального мінімуму, що відрізняється від частотних словників, але й поділу його на лексико-семантичні розряди (групи) для забезпечення його конкретизації та послідовності вивчення.

Семантизацію термінів, безумовно, варто поєднувати з іншими методами:

1) із поясненням значень слів за допомогою наочних матеріалів, які зацікавлять студентів, сконцентрують увагу на потрібному, сприятимуть кращому засвоєнню матеріалу. Це досить ефективний засіб подання нової фахової лексики [9, с. 25]. Хоча, на думку деяких учених, значення далеко не всіх термінів можна репрезентувати за допомогою наочності [7, с. 139; 14, с. 106], усе ж можемо твердити, що демонстрування більшості

виробничих процесів, споруд, будівель та їхніх частин, пристроїв, речовин і матеріалів, інших номенклатурних найменувань в архітектурній і будівельній галузях усе ж реально подати за допомогою фото, карток із рисунками, аудіо- та відео-матеріалів;

2) із добором синонімічних (рідше антонімічних) термінів. Так, зокрема, корисною вправою є добирання повних синонімів: а) запозиченого й власне українського термінів, коли іншомовний допомагає зрозуміти значення питомого: *брекватер – хвилелом, гравітація – тяжіння* [13]. Хоча часто буває й навпаки, коли термін з українськими (і запозиченими) елементами пояснює чужомовні терміноелементи: *фотоелектричний генератор – сонячна батарея, метаморфічні породи – видозмінені породи* [13]; б) обох власне українських, якщо один уже відомий і потрібний для пояснення іншого: *коливання – хитання* [13]; в) обох іншомовних: *фарфор – порцеляна* [13] тощо. Під час вивчення термінів фаху варто розшифровувати й аббревіатури: *ДСП – деревостружкові плити, генплан – генеральний план, ЛЕП – лінія електропередачі, ТУ – технічні умови* [2; 13]. Додаємо ще й завдання на добір і вивчення антонімів, які допомагають уточнити значення термінів під час їх семантизації, зрозуміти ступінь вияву певних характеристик спеціальних явищ, предметів, матеріалів: *сили притягання – сили відштовхування, скло неорганічне – скло органічне* [13].

Варто попереджати студентів, що різні наукові школи або фахівці різних регіонів України можуть користуватися неоднаковими термінами на позначення тих самих об'єктів або явищ: *креслення (рисунок)* [10] – *кресленник* [13] – *креслення (рисунок, креслюнок)* [11];

3) із зазначенням походження термінів, їхньої структури, способів творення (морфологічних / субпідрядник, асфальтування, містобудування /, семантичного / шляхом термінологізації: *бики, ківш, лебідка /, синтаксичного / залізобетонні конструкції монолітні, залізобетонні конструкції збірні /* [13]. Потрібне пояснення значень іншомовних терміноелементів: *гігро- – «волога» (гігрометр)* [3].

Актуальний аналіз значень найбільш уживаних національних словотворчих афіксів під час ознайомлення з лексикою або читання фахових текстів, оскільки знання їхньої семантики потрібне для творення нових спеціальних одиниць, розуміння значень спільнокореневих та інших термінів, утворених за однією словотворчою моделлю: *висотомір, вологомір, газомір, калібромір* тощо [10]. Однак значення морфем можуть бути відмінними, унаслідок чого терміни нібито з однаковими структурними елементами можуть мати різні значення: *електропроводка – водонепроникність; провисання – висота* тощо [4] (це може зумовлю-

вати труднощі для студентів під час семантизації слів);

4) із визначенням похідних певного терміна. У такий спосіб можна не тільки одразу ознайомити студентів із декількома спільнокореневими термінами, витлумачити їх, але й збагатити словниковий запас новими спеціальними одиницями: *зварювати – зварювання, зварюваність; тепло – теплоносій, теплообмін(ник), теплопостачання, теплопровід(ність)* тощо [13];

5) із наведенням прикладів одного з найпоширенішого типу термінів досліджуваних галузей – словосполучень, які, з одного боку, указують на видові поняття родової назви, тобто ієрархію наукових понять, а з іншого – демонструють дистрибутивні можливості описуваної одиниці: *арматура – гнучка й жорстка, напружена й ненапружена, кільцева, гарячекатана й холодноформована* тощо [13]. Варто звертати увагу на структуру й змістове наповнення складених термінів, можливі зміни в їхніх значеннях;

6) перекладання чужими мовами, якщо інші способи пояснення значення вичерпано. Щоправда, такий прийом, виправданий на початковому етапі вивчення української як іноземної, на жаль, забезпечує лише ознайомлення з термінами, але не виявляє особливостей семантики українських термінів, не вказує на системні зв'язки між одиницями спеціальної лексики, часто не виявляє особливостей їх застосування. Зрозуміло, що студенти намагаються знайти відповідник у рідній мові або мові-посереднику, щоби знайти підтвердження правильного розуміння значення спеціальної одиниці. Іноземці в разі потреби звертаються до ресурсів Інтернету, щоб перекласти ті чи інші терміни, проте варто зауважити, що машинне перекладання не завжди надає правильні варіанти відповідно до значення спеціальних одиниць, тому варто переорієнтувати здобувачів освіти на користування перевіреними технічними словниками. Однак трапляються й такі випадки, коли студенти просто не знають, наприклад, англійський термін, тоді спосіб перекладання не допомагає під час пояснення семантики спеціального слова, тому доводиться тлумачити значення невідомого терміна, наводити синоніми тощо.

Отже, вдале поєднання різних способів семантизації допоможе чужоземним здобувачам освіти краще зрозуміти й засвоїти українські одиниці, що дасть змогу студентам навчитися вільно вживати нові слова і словосполучення.

Дослідники майже однотайно підкреслюють *проблему послідовного й системного вивчення спеціальної термінології* [1; 6; 14], що найчастіше відбувається під час праці з науковими текстами. Сприяють засвоєнню термінів і поєднання різних форм навчальної діяльності: регулярна словникова праця, виконання лексичних і граматичних

вправ, моно- та діалогічне мовлення, оскільки саме системність і систематичність у вивченні української мови як іноземної забезпечить оволодіння фаховою лексикою. Головне, щоб обов'язково були змодельовані професійні розмовні ситуації («замовник – архітектор», «замовник – будівельник», «керівник – робітник», «архітектор – будівельник»), які навчатимуть студентів формулювати думки українською, дотримуватися норм літературної мови, аналізувати власне й чуже мовлення, коректно й аргументовано сперечатися, доводити власну думку, змушуватимуть іноземців говорити на професійні теми, тобто будуть сприяти набуттю комунікативно-термінологічної компетентності, вихованню особистості майбутнього фахівця. Вивченню термінології надає системності також паралельне опанування фахових дисциплін, регулярне відвідування занять і консультацій із них, що значно полегшує розуміння термінів і, безумовно, допомагає кращому їх запам'ятовуванню.

Серед проблем викладання спеціальної лексики варто назвати й таку, як *не завершене ще укомплектовування навчально-методичного забезпечення навчання української мови як іноземної* (методична база поки що не заповнена цілком, тому що це відносно молода навчальна дисципліна). До такого забезпечення викладання української іноземцям належать підручники з наукового стилю мови за фахом, посібники із граматики, збірники соціокультурних текстів для читання, збірники вправ, навчальні й контрольні комп'ютерні тести, збірники контрольних робіт, тлумачні й перекладні термінологічні словники, загальномовні лексикографічні праці, посібники щодо написання наукових праць (реферати, анотації, проєктні роботи), мультимедійні презентації, фоно- і відеотека тощо. Тому варто активно поповнювати навчально-методичну базу для викладання української іноземцям новими дидактичними матеріалами, присвяченими, зокрема, уведенню нової термінології в мовлення студентів і її засвоєнню.

Проблема текстового забезпечення. Вивчення основ певної спеціальності залежить і від правильно дібраного текстового матеріалу (аудіо-, відеоматеріал або друкований), що є джерелом актуальної професійної інформації, термінів і граматичних конструкцій, засвоєння яких є основою для формування мовленнєвих навичок студентів і дасть змогу пришвидшити процес навчання української як іноземної, а також фахових дисциплін. Праця з вивчення термінологічної лексики на основі наукового тексту дає змогу іноземним студентам поглиблювати свої знання зі спеціальності, збагачувати активний і пасивний термінологічний запас, підвищувати мотивацію до навчання, розвивати власну наукову картину

світу. Варто зазначити, що підручників і посібників із вивчення українських будівельних та архітектурних термінів для студентів I – IV курсів поки що обмаль, однак це важлива проблема, що потребує термінового вирішення. Із фахових посібників, опублікованих в університеті, для введення нових термінів і закріплення знань із названих галузей власноручно добираємо (і досить часто адаптуємо) тексти, зважаючи на такі принципи (критерії): професійна значущість, наукова інформативність і новизна, проблемність, змістова насиченість і завершеність, жанрове різноманіття, структурна зв'язність, інтертекстуальність (погодження чи сперечання з іншими авторами), мовна доступність тощо [12, с. 63–64; 8, с. 130–132]. Водночас звертаємо увагу на те, щоби фахові тексти містили відомості про новітні досягнення в зазначених галузях людської діяльності, а спеціальна лексика була пов'язана із професійними інтересами студентів і відповідала сучасному рівневі розвитку цієї сфери. Читання літератури за фахом збагачує термінологічний лексикон студентів, що формує фахову комунікативну компетентність, оскільки саме на основі праці зі спеціальними текстами можна відпрацювати вміння формулювати визначення, укладати власні професійні висловлювання.

Із досвіду викладання української як іноземної знаємо, що *наявні навчальні посібники з наукового стилю мовлення не досить повно відбивають фахові терміносистеми*, оскільки висвітлюють далеко не всі професійні теми, тому не репрезентують цілісної наукової картини певного фаху. Незважаючи на обмежену кількість годин, відведена нині на вивчення української як іноземної, варто дбати про охоплення значної кількості спеціальних тем у цих виданнях, що репрезентуватиме більше коло професійних проблем, отже, і фахової лексики.

Ефективність опанування термінології, потрібної для оволодіння іноземними студентами відповідної спеціальності, залежить, на нашу думку, і від *правильного добору лексики з фахових текстів і термінографічних джерел*, визначення обсягу спеціального словника, необхідного для забезпечення професійної комунікації, передання професійних відомостей. Викладач, добираючи термінологічну лексику для роботи зі студентами на занятті, має враховувати відповідність термінів навчальним програмам, уживаність (поширеність) термінів, їхню продуктивність і важливість для розуміння наукової інформації, рівень фахової підготовки студентів, рівень сформованості лінгвістичної компетенції студентів, достатність обсягу лексики для забезпечення комунікації здобувачів освіти у професійній діяльності.

На наше переконання, невеликі за обсягом словники з посібників не можуть бути достатніми

для опанування певної галузі знань, оскільки мусимо дбати про формування досить значного словникового (і термінологічного) запасу. Тому *є потреба у створенні спеціальних словників*, які б містили загальнонаукові й вузькоспеціальні терміни, а також певну кількість загальнонавчальних одиниць для полегшення розуміння наукової інформації та дали б змогу студентам-іноземцям зрозуміти й набагато ефективніше засвоїти спеціальні терміни. Це повинні бути термінографічні праці насамперед тлумачного типу, які сприятимуть не тільки опануванню спеціальної лексики галузі, але й оволодінню фаховою інформацією, закріпленню й поглибленню професійних знань, хоча корисними будуть і навчальні лексикографічні праці інших типів, які допомагатимуть оволодінню навичками правильного вживання спеціальних одиниць, подаючи їхні граматичні форми, дистрибутивні властивості. Варто створювати словники для кожного курсу окремого профілю, водночас зафіксовані в них терміносистеми мають відбивати рівень розвитку сучасної науки, відповідати нормам літературної мови, бути стандартизованими у ДСТУ.

Під час викладання української мови як іноземної треба дотримуватися загальноприйнятих і взаємопов'язаних принципів навчання професійної лексики, серед яких принципи професійної спрямованості навчання, наочності, усвідомленого навчання, поетапності у формуванні лексичних умінь і навичок, концентричної повторюваності матеріалу, мінімізації мови, навчання лексики в різних видах мовленнєвої діяльності, диференційованого підходу залежно від рівня знань і вмінь студентів, компаративності лексичних одиниць різних культур [1]. Особливо значущим для викладання української як іноземної є *принцип міжпредметної координації*, оскільки взаємодія педагогів-філологів і викладачів профільних дисциплін у навчальній діяльності, багаторазове повторення спеціальних одиниць у реальних ситуаціях сприяє глибокому розумінню й засвоєнню термінів, створенню цілісної наукової картини світу, розвитку мовлення студентів. Проте мусимо констатувати: поки що маємо недостатню увагу викладачів спеціальних дисциплін до проблем іноземних студентів, до ступеня розуміння ними наукової інформації, до невинуватих розбіжностей у понятійно-термінологічному апараті в однопрофільних дисциплінах, що загалом не сприяє цілеспрямованому формуванню цілісної системи знань.

Потребує розв'язання і *проблема організації самостійної роботи іноземних студентів щодо оволодіння фаховою лексикою*, для чого варто укладати збірники текстів і вправ; підвищувати мотивацію здобувачів освіти виконувати домашні завдання; зобов'язати укладати словники, які б

містили транскрипцію, дефініції, синоніми, перекладні еквіваленти, похідні слова, зразки сполучуваності, деякі граматичні форми; розробляти дистанційні курси (на платформі MOODLE) чи орієнтувати студентів звертатися до наявних електронних сторінок; заохочувати іноземців брати участь в українськомовних форумах щодо професійних питань тощо. Застосування дистанційних курсів, наприклад, не тільки допомагає урізноманітнювати види діяльності студентів, але й реалізує методичку індивідуального підходу у процесі навчання, активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти тощо.

Однією з передумов удосконалення професійного мовлення студентів є *вдосконалення їхніх граматичних умінь і навичок*: правильно змінювати терміни, визначати їх сполучуваність, будувати з ними речення різних структур тощо.

Важливою вважаємо проблему мотивації щодо вивчення термінології. Деякі дослідники зазначають, що студенти на всіх заняттях зацікавлені ставляться до завдань з опрацювання фахової лексики [7]. Проте, за нашими спостереженнями, так буває не завжди. Під час вивчення термінології та професійних відомостей, уміщених у текстах, трапляються ситуації, коли важко зацікавити здобувачів освіти, які, попри усвідомлення необхідності вивчати фахову інформацію, досить часто відволікаються на розмови із друзями й телефонні повідомлення, замислюються про якісь побутові чи особисті речі. Тому робимо висновок, що іноземні студенти постійно потребують урізноманітнення форм діяльності у процесі навчання: інтерактивних форм, застосування наочності та сучасних інформаційних технологій, проєктних технологій (наприклад, укладання термінологічних кросвордів), лінгвістичних ігор, ситуативних вправ.

Уважаємо, що *проблема виховання особистості майбутнього фахівця* варто розв'язувати не тільки під час соціокультурної роботи на заняттях, але й у процесі праці з науковими текстами, порушуючи питання про особистість ученого, його активність, працездатність, професіоналізм, моральну відповідальність за навчання учнів, ефективність і наслідки власної діяльності.

Як бачимо, проблем, пов'язаних з опануванням іноземцями української термінології, досить багато. Для подолання деяких труднощів дослідниця З. Куньч пропонує такі можливі шляхи: а) вивчати значення інтернаціональних терміно-елементів та їхніх можливих українських відповідників для кращого розуміння як інтернаціональних, так і власне українських (*турбо – вихор*); б) під час роботи з науково-технічними термінами зважати на розбіжності у значеннях загальнонавчальних лексичних одиниць і слів загальнолітературної мови, термінологізованих і вжитих у наукових

текстах у вузькоспеціальних значеннях (*гусениця, кожух, лапа, палець, хвіст*) [6, с. 199–201].

Уважаємо за доцільне до вищеназваних додати ще й такі шляхи поліпшення праці з навчання термінології іноземних студентів:

1) удосконалювати методика викладання української як іноземної загалом і методи вироблення лексичних умінь і навичок чужоземних студентів зокрема (способи використання інноваційних педагогічних технологій, системи вправ для ефективного навчання української термінології), оскільки від ефективності формування таких умінь і навичок залежать розвиток їхньої комунікативної компетентності, засвоєння професійних знань;

2) продовжувати впорядковувати українські терміносистеми різних галузей людської життєдіяльності із залученням як філологів, так і фахівців, унормовуючи, стандартизуючи й гармонізуючи терміни різних галузей знань;

3) доукомплектовувати навчально-методичну базу для викладання української іноземцям, створюючи навчальні посібники, термінологічні словники за фахом для іноземців (насамперед тлумачного типу), збірники вправ і контрольних робіт, добираючи фахові тексти відповідно до вказаних критеріїв, намагаючись охопити якомога більше професійних тем із метою введення нових термінів, збагачення спеціального лексикону студентів тощо;

4) підтримувати зв'язки з викладачами спеціальних дисциплін щодо узгодження навчальних дій, усунення розбіжностей у тлумаченні термінів та ін.;

5) проводити більше позааудиторних українськомовних заходів (наукові семінари і конференції, екскурсії з відвідуванням підприємств м. Харкова);

6) удосконалювати систему завдань для кожного профілю університету (архітектурного, будівельного, електротехнічного, комп'ютерного, економічного, ін.) для розвитку фахової комунікативної компетентності на основі використання платформ дистанційних курсів, ресурсів соцмереж, довідкових сайтів.

Висновки і пропозиції. Отже, під час навчання іноземців української термінології науково-педагогічні працівники стикаються зі значною кількістю проблем, пов'язаних із добором термінів, їх семантизацією, нестачею спеціальних словників і навчальних посібників із фаховими текстами й ін. Для вирішення цих проблем потрібно вдосконалювати методи семантизації, доукомплектовувати навчально-методичну базу для викладання української іноземцям, розробляючи термінографічні праці й навчальні посібники з фаховими текстами та завданнями до них, проводити більше українськомовних наукових заходів, розробляти дистанційні курси, використовувати електронні ресурси, налагоджувати й підтримувати зв'язки з викла-

дачами спеціальних дисциплін для узгодження навчальних дій тощо.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у поповненні навчально-методичного забезпечення навчального процесу відповідно до фаху іноземних студентів, розробленні дистанційних курсів для навчання української термінології іноземних студентів.

Список використаної літератури:

1. Бакум З. Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми. *Філологічні студії : науковий вісник Криворізького держ. пед. ун-ту* : збірник наукових праць. Кривий Ріг : КДПУ, 2010. Вип. 5. С. 226–232.
2. Баранова А. Конспект лекцій з дисципліни «Будівельне матеріалознавство» (для студентів II курсу денної, заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.060101 «Будівництво»). Харків : ХНУМГ, 2013. 124 с.
3. Гнатишена І., Кияк Т. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології. Київ : КМ «Академія», 1996. 203 с.
4. Карпіловська Є. Кореневий гніздовий словник української мови : гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. Київ : Укр. енциклопедія, 2002. 912 с.
5. Котеньова З., Мороз Н. Конспект лекцій з курсу «Архітектура будівель і споруд» (для студентів II та III курсів усіх форм навчання за напрямом підготовки 6.060101 «Будівництво» зі спеціальностей «Теплогазопостачання і вентиляція», «Промислове та цивільне господарство»). Харків : ХНАМГ, 2011. 143 с.
6. Куньч З. Системне вивчення науково-технічної термінології у роботі зі студентами-іноземцями. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : збірник наукових праць. 2008. Вип. 3. С. 198–202.
7. Луцько П. Термінологія конституційного права в курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : збірник наукових праць. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2013. Вип. 8. С. 136–143.
8. Пономарьова О., Ковальова А. Відбір навчального матеріалу у формуванні іншомовної професійної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : наукові дослідження, досвід, пошуки*. Харків, 2012. Вип. 21. С. 126–134.
9. Процик І. Презентація нової лексики в лінгводидактиці для чужоземців. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. Вип. 2. С. 24–30.
10. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки

- про Землю та Космос / уклад. В. Гейченко та ін. Київ, 1998. 892с.
11. Русско-украинский строительный словарь / сост. В. Гордеев и др. Киев : Изд-во «Укрархстройинформ», 1994. 512 с.
12. Семенов О. Культура наукової української мови : навчальний посібник. 2-е вид., стереотип. Київ : ВЦ «Академія», 2012. С. 63–64.
13. Термінологічний словник-довідник з будівництва архітектури / Р. Шмиг та ін. Львів : ПП «Арал», 2010. 222 с.
14. Хирівська Г. Вивчення української фармацевтичної термінології в іншомовній аудиторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. Вип. 11. С. 105–112.

Mykhaylova T. Ukrainian terminology in system of preparation of foreign students

The article is devoted to the problems that arise during the training of foreign students in Ukrainian professional terminology. The relevance of the study is due to the need to identify and address the problems of teaching foreign students of architectural and building terminology. The purpose of the article is to describe the difficulties of studying Ukrainian terminology by foreign students and suggest ways to solve them.

The process of studying terminology takes place in three stages: the presentation of terms, the implementation of exercises for mastering the terms, modeling of professional situations for training professional speech. During the first stage, the semantization of terms is important for the study of terms and their proper use. In classes with foreign students, we use such methods of semantization of Ukrainian architectural and building terms as presentation of definitions, use of synonyms and antonyms, visualization, morphemic and word-formation analyses, examples of the functioning of terms in phrases, translation. During the second stage of teaching the terminology of foreign students, the teacher must solve problems of providing the educational process with special texts, the selection of modern terminological vocabulary in the specialty. Be sure to have simulated conversational situations: "a customer – an architect", "a customer – a builder", "an architect – a builder". In such situations, students can learn to formulate statements in the Ukrainian language, observe the norms of the literary language, reasonably discuss, prove their own opinion, that is, they will contribute to the formation of communicative terminological competence. Language teachers and teachers of special subjects should interact, agreeing on the number and composition of the terms studied, and eliminate differences in the explanation of their meanings.

Among the ways to improve the teaching of foreigners of Ukrainian terminology, we propose in the future to use innovative pedagogical technologies, compile terminological dictionaries and study guides with texts and exercises for a specific specialty, conduct more activities using Ukrainian scientific vocabulary, develop distance learning, use Internet resources, etc.

Key words: *Ukrainian as foreign language, problems of foreigners' language education, term, semantization of vocabulary, communicative competence.*